

A BEFOGADÓ NEMZETI TÁMOGATÁS JOGI KERETEI, HÁTTERE ÉS TERVEZÉSE

*Fleischhacker Ferenc*¹

Befogadó Nemzeti Támogatás jogi háttere

Mint köztudott, a NATO létrehozásának elsődleges célja az országok közötti katonai, politikai együttműködés megeremtése, mely lehetővé tesz egy együttes fellépést bármely országot ért külső fenyegetés esetére.

Ennek következtében a Felek külön-külön és együttesen önségély és kölcsönös segítség útján fenntartják és kifejlesztik egyéni és kollektív védelmi képességüket fegyveres támadással szemben.²

Megerősítik, hogy egyikük ellen intézett támadást, valamennyiük ellen indított támadásnak tekintik, és az ENSZ Alapokmányokban biztosított önségély³ alapján támogatni fogják a megtámadott Felet, ideértve a fegyveres erő alkalmazását is.

Ennek következtében megvalósították a közös védelemben szükséges összehangolt tervek kialakítását, a fegyveres erők működéséhez infrastruktúra létrehozását, a közös kiképző programok és gyakorlatok végrehajtásának a feltételeit.

Ezek nemcsak technikai, de jogi feltételek megeremtését is jelentik, így 1951-ben a NATO országok elfogadták a fegyveres erők jogállását rendező, Megegyezés az Erők Jogállásáról (**Status of Forces Agreement = SOFA**) Egyezményt, melynek célja: rendezze a tagországok fegyverszüneti erők jogállását a másik ország területén való tartózkodás idejére (ez vonatkozik egy-egy gyakorlatra, de az állomásoztatásra is)⁴.

¹ Fleischhacker Ferenc őrnagy, ZMNE Logisztikai tanszék doktorandusz.

² "Az Észak-atlanti szerződés" V. cikkely (hatályba lépett 1949. augusztus 24-én)

³ Az Egyesült Nemzetek Alapokmányának 51. cikke által elismert jogos egyéni vagy kollektív védelmi joga.

⁴ A nemzetközi jog egyik alapelve, hogy békeidőben bármely ország igazságot szolgáltathat bárki felett, aki a területén tartózkodik, kivéve azon kevesek felett, akik diplomáciai mentességet élveznek. A fegyveres erők jogállásáról szóló egyezményeket (SOFA) úgy alkották meg, hogy ezeket az igazságszolgáltatási kérdéseket kétoldalú szerződés formájában lehessen megoldani. Az igazságszolgáltatással kapcsolatos egyéb szerződések: az ENSZ előjogról és mentelmi jogokról szóló egyezménye és az ENSZ és személyi állományának biztonságáról szóló egyezmény.

Az Egyezmény azonban megerősíti, hogy továbbra is **az érintett felek** közötti külön megállapodás tárgyát képezi a fegyveres erők küldése és fogadása feltételeinek meghatározása.

Az egyezmény többek között rendezi a büntető joghatóság, a kárrendezés, a fegyverviselés, az egyenruha viselés, a vámok, az adók kérdését, a határátkelés feltételeit, adott fegyveres erő logisztikai támogatását.

Az Egyezmény lehetővé tesz kétoldalú vagy többoldalú kiegészítő megállapodások megkötését, az Egyezmény rendelkezéseinek a végrehajtására (illetve értelmezésére).

A NATO a PfP programjának meghirdetését követően a jogállást rendező jogi feltételek megteremtésére kezdeményezte a **PfP programban** résztvevő országok számára is a **NATO SOFA**-hoz való csatlakozás lehetőségét, a **PfP NATO SOFA**-n keresztül.

Ez a megállapodás az Észak-atlanti Szerződés részes államai és a Békepartnerség más részes államai között fegyveres erőik jogállását rendezi. A megállapodás a **NATO részes államainak** fegyveres erői jogállásáról szóló 1951. június 19-i londoni megállapodásán alapul. Célja a **NATO és PfP** partner országok fegyveres erői jogi státuszának rendezése, egymás országaiban végrehajtott gyakorlatok, illetve állomásoztatás (például **IFOR**) idejére.

Maga az Egyezmény lehetővé teszi annak módosítását, illetve kiegészítő megállapodás megkötését. Az utóbbi lehetőség azért is különösen fontos, hiszen ilyen nagyszámú részes állam esetében gyakorlatilag igen csekély az esély a módosításra, ugyanakkor be kell látni, hogy az egyezménynek is vannak hiányosságai, nem szabályoz minden területet, továbbá a résztvevő országok belső joga olyan eltérő, hogy szükséges értelmező, végrehajtó, két vagy többoldalú megállapodások megkötése (maga az egyezmény is előírja a fogadó ország belső jogának tiszteletben tartását).

Ennek értelmében tehát a **PfP NATO SOFA** Egyezmény kiegészítő, végrehajtó megállapodásokkal kerül alkalmazásra.

Az Egyetértési Emlékeztetők (**Memorandum of Understanding = MOU**) két szuverén állam között a kapcsolataikat érintő egyezmények.

A **MOU**-k a kérdések nagyon széles körével foglalkozhatnak a nagyon összetettektől a nagyon szűk terjedelműig.

Annak ellenére, hogy tárgyakat gyakran "*jelentéktelen*"-nek tartják a **MOU-k** kötelező jogi erővel bíró megállapodások, kivéve, ha kifejezetten politikai természetűnek határozzák meg őket.

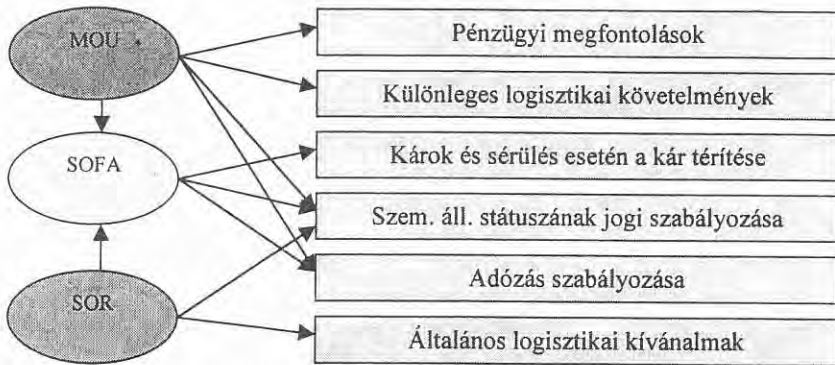
A MOU-kat arra lehet használni, hogy jogi és műveleti keretet hozzanak létre csaknem mindenfajta tevékenység számára. A jellegzetes **MOU-k** olyan kérdésekkel foglalkoznak, mint a légtéren keresztül történő átrepülés, kikötői vagy repülőtéri létesítmények használata, helyi munkaerő alkalmazása vagy segítségnyújtás természeti katasztrófa esetén.

A **Befogadó Nemzeti Támogatás** igényével kapcsolatos következő okmány a **Követelmények Előírányzata (Statement of Requirements = SOR)**. Ez rendszerint tartalmazza a katonai és civil személyek jogállását és az általános logisztikai követelményeket. Néhány **SOR** pont mindig kapcsolódik a **NATO SOFA**-hoz.

A **Befogadó Nemzeti Támogatáshoz** kapcsolódó dokumentumokat és az azokban szabályozásra kerülő területeket a *1. számú ábra* tartalmazza.

1.számú ábra

*Kapcsolódó dokumentumok*⁵

5. Commander Luca de Stefano Olasz haditengerészet a SHAPE Operations and Logistics Division - Logistics section - 1999. 02. 24-ei Mons-i előadása alapján

Befogadó Nemzeti Támogatás területei

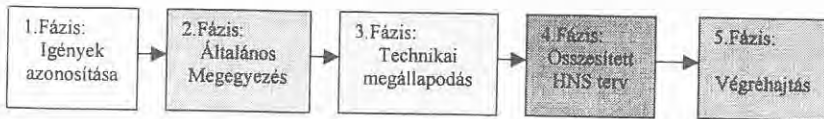
Befogadó Nemzeti Támogatás tervezése az előzőekben ismertetett alapelvek figyelembevételével az alábbi területekre terjedhet ki (figyelembe véve a tagországok különböző doktrínális kiadványait, valamint az Szövetséges Összhaderőnemi Logisztikai doktrínát AJP-4):

- Az ország légtérének, a polgári és katonai repülés infrastruktúrájának igénybevételére;
- A közút, vasúthálózat és a vízi közlekedés eszközparkjának igénybevételére;
- Hír és villamos energia hálózat igénybevételére;
- Igénybe vehető ellátó, szállító és szolgáltató kapacitások igénybevételére;
- Elhelyezkedésre alkalmas területek igénybevételére;
- Gyakorlóterek, kiképzési objektumok igénybevételére;
- Egyéb ingatlanok, raktárak igénybevételére;
- Egészségügyi infrastruktúra igénybevételére;
- Foglalkoztatásra alkalmas munkaerő igénybevételére;
- Különböző alap, hajtó, kenőanyagok, illetve egyéb más anyagok biztosítására, illetve igénybevétele.

Befogadó Nemzeti Támogatás tervezése

A **Befogadó Nemzeti Támogatás** (Host Nation Support = HNS) tervezése az átfogó hadműveleti tervezés részfolyamatát képezi. Ez a tervezési és végrehajtási folyamat 5 fázisból áll, melyet a 2. számú ábra szemléltet.

Befogadó Nemzeti Támogatás fázisai⁶

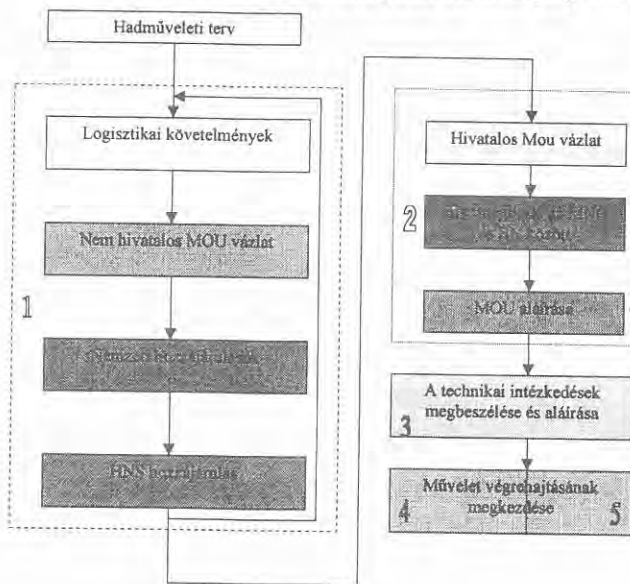

A Befogadó Nemzeti Támogatás többnemzetiségű erők részére történő biztosítási mechanizmusai érvényesek békeidőben, a válság és konfliktus esetén végrehajtásra kerülő katonai tevékenységek során, illetve alkalmazható akkor is, amikor a Befogadó Nemzeti Támogatást kétoldalúan közvetlenül a két ország között kötik meg.

A tervezési és végrehajtási folyamat az 3. számú ábrán látható.

3.számú ábra

Befogadó Nemzeti Támogatás tervezés folyamata⁷

6. Commander Luca de Stefano Olasz haditengerészet a SHAPE Operations and Logistics Division - Logistics section - 1999. 02. 24-ei Mons-i előadása alapján.

7. Commander Luca de Stefano Olasz haditengerészet a SHAPE Operations and Logistics Division - Logistics section - 1999. 02. 24-ei Mons-i előadása alapján.

1. Fázis:

A Szövetségesek hadműveleti tervein alapulva a **NATO parancsnokok** a küldő nemzetek igényeinek (ahol ezeket meg lehet állapítani) figyelembevételével meghatározzák a **Befogadó Nemzeti Támogatásra** vonatkozó szükségleteiket, melyek a logisztikai szükségleteiket kielégítik. Általános jellegű tervezés esetén a megfelelő főbb **NATO parancsnok (MNC = Major NATO Command)** képviselők és a fogadó ország képviselői nem hivatalos formában megbeszélnek az előtervezés során felmerülő háttér irányelveket és követelményeket, illetve korlátokat. Az **MNC** felvázolja az első egyeztetési nyilatkozatot (**MOU**), melyet a fogadó ország a vendég országok részére biztosít.

A nemzeti hozzájárulások és a Befogadó Nemzeti hozzájárulások kihatnak a logisztikai követelményekre, ezért ez az eljárás több nekifutással valósul meg, melynek végére azonban már kialakul egy hivatalos **MOU** vázlat.

2. Fázis:

A második fázis célja az általános megegyezés kialakítása, amit elsőként a NATO pénzügyi bizottságai, majd a **Főbb NATO Parancsnokság (MNC)** és a befogadó nemzet kormányzati szintjén hagynak jóvá. Az általános megegyezés során meghatározásra kerül az érintett felek felelősségei és a pénzügyi szempontok.

3. Fázis:

A kijelölt **Alárendelt Területi Főparancsnokság (Major Subordinate Command = MSC)**, valamint a befogadó nemzet Vezérkari Főnöke (vagy a Védelmi Minisztérium) felállít egy **Egyesített Tervező Bizottságot**. Ez elkészíti a **Technikai Intézkedéseket**, amely tartalmazza az igénybe vett ellátási területek mennyiségét, minőségét, működési területek felosztását, polgári és katonai támogatási igényeket, jogi és pénzügyi alapokat.

4. Fázis:

A **NATO parancsnok** és a befogadó nemzet kialakít és aláír egy **Egyesített Befogadó Nemzeti Támogatási Tervet**, amelyben részletesen

meghatározásra kerül, hogy a befogadó nemzet hogyan fogja teljesíteni az igényeket. Ez azonban még csak egy általános terv, amely egy végső fázisban válik végrehajtási tervvé.

5. Fázis:

Erre az időpontra elkészül a hadműveleti tervek végleges változata, valamint a küldő nemzetek is felajánlják erőiket.

Az Egyesített Végrehajtási Bizottságok végrehajtják a részletes tervezést és elkészítik az **Összhaderőnemi Megvalósítási Tervnek (Joint Implementation Plan = JIP)** nevezett speciális terveket. A **JIP-ek** részletes tervek, amelyek elegendő információt biztosítanak a HNS végrehajtásának lehetővé tételéhez békeidőszakban, válsághelyzetben és háborús viszonyok alatt. A végrehajtást megelőzően a NATO parancsnok, a befogadó nemzet és a küldő nemzet a terveket aláírja.

Felhasznált irodalom

1.) MC 319/1 A NATO logisztikai alap- és irányelvei (A HVK Logisztikai Főcsoportfőnökség Kiadványa 1998).

2.) MC 334/1 A Befogadó Nemzeti Támogatás (HNS) tervezésének NATO alapelvei és módszerei (A HVK Logisztikai Főcsoportfőnökség Magyar nyelvű fordítása 1997).

3.) AJP-4 Szövetséges összhaderőnemi logisztikai doktrína (A HVK Logisztikai Főcsoportfőnökség Kiadványa 1999).

4.) ALP-12 Útmutató a Befogadó Nemzeti Támogatás egyezmények, megállapodások (HNSA) tervezéséhez és előkészítéséhez (Honvéd Vezérkar Euro-atlanti Integrációs Munkacsoport Kiadványa 1997).

5.) 1995. évi CII. törvény Az Észak-atlanti Szerződés részes államai és a "Békepartnerség" más résztvevő államai közötti, fegyveres erők jogállásáról szóló Megállapodás és annak Kiegészítő Jegyzőkönyve megerősítéséről és kihirdetéséről.

6.) 1996/3. Nemzetközi Szerződés a külügyminisztertől: Megállapodás a Magyar Köztársaság Kormánya és az Észak-atlanti Szerződés Szervezete között az IFOR átvonulásáról és átmeneti állomásoztatásáról.

7.) 112/1996. (XII.2.) OGY határozat: A délszláv válság békés rendezésének végrehajtását biztosító erők (IFOR) Magyarországon történő átvonulásáról és átmeneti állomásozásáról.

8.) *Csabai György*: Az együttműködés alfája a NATO-ban. Katonai Logisztika 1998/2 szám.

9.) *Csabai György*: A NATO többnemzetiségű erői. Új Honvédségi Szemle, 1997/4 szám.

10.) *Csabai György*: A NATO multinacionális hadosztály. Új Honvédségi Szemle, 1998/8 szám.

11.) *Dobó Péter*: Gondolatok a "Befogadó Nemzeti Támogató" feladatrendszeréről. Katonai Logisztika 1998/1 szám. 1. füzet.